

Rok 1989 očima StB - zpráva o bezpečnostní situaci v ČSSR

15.4.2024 - Milan Bárta | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

V polovině dubna 1989 připravilo ministerstvo vnitra zprávu o vývoji bezpečnostní situace v ČSSR. Hned v úvodu se konstatovalo, že „současná bezpečnostní situace v ČSSR je charakterizována dalším růstem aktivity vnitřních i vnějších nepřátel“. Podle zprávy došlo k výraznému nárůstu počtu skupin, které nesouhlasily s politikou Komunistické strany Československa (KSČ). Zatímco na konci roku 1988 existovalo 22 opozičních seskupení, na počátku roku 1989 jich přibýlo dalších dvacet tři. Nově vznikly například Obroda - Klub za socialistickou přestavbu, Společnost pro studium demokratického socialismu, Klub právní podpory nebo Klub přátel Jana Palacha. Vedle toho ministerstvo vnitra evidovalo kolem 75 nezávislých samizdatových periodik „z jejich obsahu jsou patrné cíle vnitřních i vnějších nepřátel, a to zpochybňovat vedoucí úlohu strany ve společnosti, vyvolat nedůvěru k našemu socialistickému zřízení, emoce a otevřené nátlakové akce“.

„Současná bezpečnostní situace v ČSSR je charakterizována dalším růstem aktivity vnitřních i vnějších nepřátel“

Za „hlavní nepřátelské seskupení“ byla nadále považována Charta 77, která měla stát za vznikem dalších skupin, řídit jejich činnost a aktivity. Tyto skupiny se měly dělit do dvou hlavních proudů - radikálního a reformního. Radikální, k nimž byly řazeny Nezávislé mírové sdružení, Společenství přátel USA, České děti apod. se měly podle představ Státní bezpečnosti orientovat na hromadná protispolečenská vystoupení a snažit se o konfrontaci s politickým vedením KSČ a státní mocí. Zaměřovat se měly primárně na inteligenci a mládež. Reformní proud měli tvořit převážně bývalí funkcionáři KSČ „vyloučení pro své pravicové postoje“ (zejména aktéři pražského jara), a bývalí členové sociální demokracie. Sdružovali se hlavně v klubu Obroda a Společnosti pro studium demokratického socialismu. Obava panovala především ze snah po vytvoření opozičních politických stran, případně z možnosti infiltrace povolených nekomunistických politických stran sdružených v Národní frontě. Vše mělo být podporováno ze západu, především prostřednictvím sdělovacích prostředků, rozhlasové stanice Hlas Ameriky a Svobodná Evropa dokonce měly vysílat pořady šířící „psychický teror“.

Závěr zprávy nezněl optimisticky, podle Státní bezpečnosti „stav bezpečnostní situace vyžaduje zvýšenou aktivitu výkonu operativní služby, zejména se zaměřením na činnost antisocialistických živlů a přípravu provokačních akcí v souvislosti s oslavami 1. máje a Dne osvobození ČSSR Sovětskou armádou.“

Dne 20. dubna 1989 předložil tuto zprávu předsednictvu ÚV KSČ generální tajemník ÚV KSČ Miloš Jakeš / Práci StB řídil Alojz Lorenc, od roku 1985 první náměstek ministra vnitra ČSSR

Každá zpravodajská služba představuje důležitý zdroj informací. Také ministerstvo vnitra v komunistickém Československu - především prostřednictvím státobezpečnostních složek - podávalo stranickým i státním (v tomto pořadí) funkcionářům informace, které nemohli získat jinými cestami. V podstatě šlo o informování o potencionálních nebezpečích jak zpoza hranic, tak uvnitř státu, i o jakýsi monitoring veřejného mínění. K tomu, aby mohly být zpracovávány souhrnné zprávy, musel být v rámci resortu vybudován informační systém, který by zpracovával informace postupně od nejnižších organizačních složek po centrálu a zpět. Hlavní zdroj informací o situaci v Československu přicházel ze Státní bezpečnosti, a to prostřednictvím analytického odboru II. správy Sboru národní bezpečnosti (SNB). Ten soustřeďoval poznatky získané na centrální i regionální úrovni vlastní operativní činností, tajným sledováním, nasazováním operativní techniky a zejména prostřednictvím tajných spolupracovníků. Na počátku roku 1989 byly každodenně zpracovávány tzv. denní informace, shrnující nejdůležitější události ze státobezpečnostního hlediska.

<https://www.ustrcr.cz/rok-1989-ocima-statni-bezpecnosti-zprava-o-bezpecnostni-situaci>